

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора

СМИРНОВОЇ Ірини Михайлівни на дисертацію

СИДОРЕНКО Тетяни Михайлівни

**на тему «Професійний розвиток комунікативної культури фахівців
сфери діловодства у системі неперервної освіти»,**

представлену на здобуття наукового ступеня

доктора педагогічних наук,

за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Актуальність теми визначається зростанням соціального попиту на висококваліфікованих фахівців сфери діловодства зі сформованою професійною розвиненістю комунікативної культури в системі неперервної освіти та їх готовності до її професійного розвитку. Саме тому задоволення соціальних потреб у вирішенні питань народження й удосконалення методологічного потенціалу професійного розвитку комунікативної культури майбутніх (та задіяних) фахівців у системі неперервної освіти актуалізує дослідження в напрямках удосконалення: неповної цілісності тезаурусу фундаментально-філософської та загальної методології галузі знань 02 «Культура і мистецтво» (нині – В13 Культура, мистецтво та гуманітарні науки) теоретичних і методичних засад (методологічних і концептуальних положень) професійного розвитку фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти, а саме – інформаційної, бібліотечної та архівної справи; культурологічних і теоретичних щодо розробленості педагогічної проблеми; системно-аналітичного, компаративного прогресивного практичного досвіду; системно-методологічних щодо перспектив інформаційної діяльності в професійному розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства в системі неперервної освіти та встановленні концептуально-стратегічних векторів як тенденцій в умовах соціальної турбулентності глобального виміру, а саме програм та методичного й критеріального апаратів дослідження; розроблення й обґрунтування концепції дослідження й концепції забезпечення розроблення складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства в системі неперервної освіти з методичним органайзером педагогічного дослідження; моделювання, оцінювання та експертно-аналітичної перевірки моделі складної системи та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства в системі неперервної освіти.

У цьому контексті дослідження Сидоренко Тетяни Михайлівни є актуальним, а його результати прогностичними.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана відповідно в межах проєктної діяльності науково-дослідних робіт МОН України «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку»

(ДР № 0117U004914) та «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку» (ДР 0122U000046 2022–2024 рр.) Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30 грудня 2015 року).

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертанткою здійснено культурологічний аналіз історії, теоретичний та контент-аналіз стану розробленості педагогічної проблеми в дефініціях потрактування професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; методологічний, факторний, компаративний та системний аналіз проблем і перспектив професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; обґрунтовано концепцію та розробити складну систему професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; розроблено, обґрунтовано та апробовано методичний органайзер педагогічного дослідження, методика організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти з воркшопом «Я-стратегія професійного розвитку комунікативної культури» для фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; обґрунтовано та розроблено програму дослідження та критеріальний апарат оцінювання рівнів професійної розвиненості комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; обґрунтовано, розроблено та перевірено ефективність складної системи, однойменної моделі та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти.

Нові факти, одержані здобувачкою. Вважаємо, що дисертаційне дослідження Сидоренко Тетяни Михайлівни є комплексним, у якому: вперше: сформульовано й науково обґрунтовано теоретичні й методичні засади професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; розроблено й обґрунтовано концепцію дослідження і впровадження розроблених – складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти, моделі складної системи та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти з воркшопом «Я-стратегія професійного розвитку комунікативної культури» для ефективної освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм організації за цільовим призначенням професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; сформульовано авторські дефініції «професійний розвиток», «комунікативна культура фахівців», «ділове ком'юніті», «методологія формування комунікативної культури» та «складові архітектури ієрархії методології формування комунікативної культури»; уточнено й сформульовано поняття «складна система професійного розвитку

комунікативної культури фахівців сфери діловодства», «система неперервної освіти», «неперервне навчання впродовж життя як система і процес розвитку», «ділова та комунікативна культура», «комунікаційний менеджмент»; обґрунтовано та розроблено програму дослідження та критеріальний апарат оцінювання рівнів професійної розвиненості комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; розкрито та конкретизовано мультимодуси справочинства /документовпорядження /діловодства системи неперервної освіти (освітньо-наукових систем ЗВО) у багатоаспектному феномені – організації публічного управління та адміністрування на принципах транспарентності, партисипатії та сталого розвитку; раціональності ресурсного забезпечення освітнього процесу; соціальної та академічної мобільності в процесі здобуття освіти, профорієнтації, перекваліфікації, підвищення кваліфікації та стажування; імплементації правових і соціальних гарантій в інтеграції освітнього та наукового простору; безпековості соціокультурних форм організації ЗВО; безбар'єрності; здоров'язбереження і психосоціальної підтримки; виокремлено семантичне призначення кваліфікаційних груп фахівців сфери діловодства; комплекс чинників, які впливають на потенціал методології формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти; методологічні проблеми формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти; обґрунтовано та удосконалено зміст, структуру освітніх програм професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти; розвитку набули теорія і методика професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дослідження теоретичних, методичних і методологічних аспектів професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства в системі неперервної освіти сприяло вирішенню наявних суперечностей між: соціальними потребами забезпечення розвиненості відповідного рівня комунікативної культури у фахівців різночинних категорій та сформованістю забезпечення – змісту, інформаційно-технологічного сервісу у відповідності до вимог соціальної турбулентності глобального виміру організації професійної підготовки та розвитку фахівців сфери діловодства в системі неперервної освіти як функціонерів, так і пропагандистів високого рівня реалізації культур-мистецького потенціалу суспільств; цільовим призначенням соціального попиту як здатності суспільної організації системи неперервної освіти, яка конкретизує задоволення більш розлогих соціальних потреб різночинних категорій здобувачів освіти, та необхідністю задоволення семантики мультимодусів документовпорядження в системі неперервної освіти; соціальним замовленням на професійну підготовку та розвиток фахівців сфери діловодства в системі неперервної освіти та запитами професійних середовищ

для задоволення кон'юнктури ринку праці задля пролонгованої зайнятості кваліфікованих кадрів із відповідним рівнем комунікативної культури; цільовим призначенням систем наукових досліджень/пізнання, власне у системі організації неперервної освіти та системою професійного розвитку для встановлення предметно-об'єктного поля цілісної єдності дослідження концептуалізації пізнання та концептуалізації системних засад вирішення педагогічної проблеми (підготовки та розвитку).

Відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет. Об'єкт дослідження – складна система професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти. Предмет дослідження – теорія і методика професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства в системі неперервної освіти.

Концептуальна ідея дослідження ґрунтується на базисі системоутворюючих концептів (фундаменталізм аксіоматичної теорії та раціональний компроміс прикладних цілей розвитку; епістемологічний; академічний космополітизм; онтологічний; нонконформізм; футуристичний аксіогенез; ноосферизм) як наукового пізнання, так і обґрунтування, розроблення, проєктування й апробації складної системи та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти.

Високий ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів і положень дисертації підтверджується фактом успішного впровадження моделі складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти.

Загалом вірогідність результатів наукової праці забезпечена методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дисертації; доцільністю вибору комплексу методів дослідження; ґрунтовним опрацюванням наукових доробків українських і закордонних учених, а також низки нормативно-правових та технічних документів; позитивними результатами експериментальної перевірки результатів дослідження.

Слід відзначити, що загальні висновки відповідають поставленим завданням, обґрунтованість і переконливість яких засвідчують самостійність і логічність суджень, достатню наукову підготовленість здобувачки. Позитивно розцінюємо представлену у додатках наукову інформацію, а таблиці та рисунки увиразнюють уявлення про цілісність дослідження, проведеного дисертанткою. Список використаних джерел зроблено з дотриманням встановлених вимог. Рівень узагальнення результатів педагогічного наукового пошуку свідчать про її зрілість як дослідника проблем педагогіки.

Впровадження результатів дослідження, яке здійснене дисертанткою, підтверджується довідками закладів вищої освіти України.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Структура дисертації є методологічно обґрунтованою й логічною. Дисертація і реферат оформлено згідно з нормативними вимогами. Стиль викладу й аналізу

проміжних і кінцевих результатів дослідження, наукових положень і висновків є обґрунтованим на теоретичному і методологічному рівнях.

Дисертація містить анотації українською й англійською мовами, вступ, п'ять розділів, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел.

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дисертаційної роботи, висвітлено його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, визначено особистий внесок здобувача наукового ступеня в опублікованих у співавторстві працях, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, окреслено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти»** сформульовано авторські дефініції «професійний розвиток», «комунікативна культура фахівців», «ділове ком'юніті», «методологія формування комунікативної культури» та «складові архітектури ієрархії методології формування комунікативної культури». Уточнено й сформульовано поняття «складна система професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства», «система неперервної освіти», «неперервне навчання впродовж життя як система і процес розвитку», «ділова та комунікативна культура», «комунікаційний менеджмент».

У другому розділі **«Методичні засади професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти»** здійснено методологічний, факторний, компаративний та системний аналіз проблем і перспектив професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти.

Завдяки методологічному аналізу визначено мультимодуси справочинства/документовпорядження/діловодства системи неперервної освіти (освітньо-наукових систем ЗВО) у багатоаспектному феномені – організації публічного управління та адміністрування на принципах транспарентності, партисипатії та сталого розвитку; раціональності ресурсного забезпечення освітнього процесу; соціальної та академічної мобільності в процесі здобуття освіти, профорієнтації, перекваліфікації, підвищення кваліфікації та стажування; імплементації правових і соціальних гарантій в інтеграції освітнього та наукового простору; безпековості соціокультурних форм організації закладів вищої освіти; безбар'єрності; здоров'язбереження і психосоціальної підтримки всіх представників академічної та соціальної спільноти взаємодії ЗВО з партнерами, провладними органами, представниками громадського сектору та самоврядування, зокрема територіальних громад.

Сформульовано авторське бачення «методології формування комунікативної культури» яке потрактовано як: складна структурно-функціональна система; інформаційно-технологічний та інформаційно-аналітичний агрегат прийомів, положень, технологій, засобів пізнання,

навчання та професійного розвитку фахівців сфери діловодства в галузі культури і мистецтв.

Зокрема, Т. М. Сидоренко визначено систему чинників, які впливають на якість методологічного потенціалу формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти, в конгломераті: публічного управління та адміністрування з практикою ресурсозабезпечення кейсу модернізації систем професійної освіти й розвитку формування комунікативної культури фахівців сфери діловодства в умовах реалізації освітньої політики якості й безпеки життя соціокультурних форм ЗВО для сталого розвитку України; деструктивного стану і невизначеної праксеології реалізації методологічного потенціалу міждисциплінарної та конкретно-наукових методологій в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» у сфері інформаційної, бібліотечної та архівної справи; надмірного ускладнення процедур прийомів державного регулювання; функціонального переобтяження цільової орієнтації ЗВО в аспектах відповідності семантики соціально-економічного замовлення на професійну підготовку та розвиток фахівців сфери діловодства; комунікативної культури професійно й соціально задіяних фахівців сфери діловодства; цивілізаційної та національної аксіогемі народу України, територіальної цілісності, незалежності та державного суверенітету, системи цінностей академічних надбань і природоохоронного спадку.

Уточнено при вивченні предметної області наукового дослідження методологічні проблеми й перспективи професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства.

Виокремлено та представлено «складові архітектури ієрархії методології формування та професійного розвитку комунікативної культури» як інтегрований конгломерат семантично-орієнтованої складової системи зі спеціальними комплектуючими системоутворюючої емерджентності за функціональним призначенням.

У третьому розділі **«Концепція та складна система професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти»** обґрунтовано та розроблено концепцію та складну систему професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти як синергетичного узгодження цілісної єдності складових підсистем.

Актуалізовано необхідність синергії концепції дослідження та концепції впровадження системи як процесу встановлення загальних і спеціальних особливостей архітектури та змістової суті ресурсозабезпечення основних етапів їх реалізації у блоках (цільового призначення соціального замовлення на професійну підготовку та розвиток фахівців сфери діловодства згідно модулів взаємодії системного управління у ЗВО та мультимодусів документопорядження в системі неперервної освіти; триадної архітектури системної неперервної організації формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства в системних складових — наукового дослідження, освіти та розвитку; концептуально-методологічного —

складної системи з організаційно-методичним забезпеченням, критеріальним апаратом оцінювання результатів – критеріальним апаратом оцінювання результатів – ефективності моделі та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; методичної організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; метрики оцінювання релевантності складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти) складаної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти для проектування однойменної моделі та укомплектування методичного органайзеру педагогічного дослідження, формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства, забезпечення їх функціонування та застосування згідно з цільовим призначенням.

Проаналізовано та уточнено панівні тлумачення понять: «освіта впродовж усього життя» «продовжена освіта» «освіта дорослих» «подальша освіта» «відновлювана освіта» «перманентна освіта».

Установлено, що «складна система професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства» є фундаментальною основою для розвитку потенціалу особистості фахівців сфери діловодства з використанням/здіянням державних і суспільних інституцій складної системи професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців у відповідності особистісних і суспільних потреб сталості в умовах соціальної турбулентності; раціональності ресурсного забезпечення професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців; соціальної та академічної мобільності; соціального і правового захисту освітньо-наукового простору; безпеки соціокультурних форм організації ЗВО; соціальної згуртованості, безбар'єрності та консолідації зусиль освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності для сталого розвитку.

У четвертому розділі **«Модель та методика організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти»** дисертанткою обґрунтовано, розроблено та спроектовано модель з методичним органайзером педагогічного дослідження, методику організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти з воркшопом «Я-стратегія професійного розвитку комунікативної культури» та авторським доробком для фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти. Систематизовано та апробовано організаційно-методичне, техніко-регулятивне та інформаційно-технологічне забезпечення, розроблено критеріальний апарат оцінювання рівнів професійної розвиненості комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти. Здійснено добір форм та засобів організації та розкрито зміст освітніх програм професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти.

У п'ятому розділі «Педагогічний експеримент апробації та встановлення ефективності моделі та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти» сплановано, реалізовано та представлено результати педагогічного експерименту, у ході якого встановлено ефективність моделі та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти з експертним заключенням.

За результатами експертного заключення встановлено, що ефективність моделі та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти за 100-бальною шкалою експертами-практиками оцінено у 86 балів.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження. У дисертаційному дослідженні вперше сформульовано й науково обґрунтовано теоретичні й методичні засади професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; розроблено й обґрунтовано концепцію дослідження і впровадження розроблених – складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти, моделі складної системи та методики організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти з воркшопом «Я-стратегія професійного розвитку комунікативної культури» для ефективної освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм організації за цільовим призначенням професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; сформульовано авторські дефініції «професійний розвиток», «комунікативна культура фахівців», «ділове ком'юніті», «методологія формування комунікативної культури» та «складові архітектури ієрархії методології формування комунікативної культури»; уточнено й сформульовано поняття «складна система професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства», «система неперервної освіти», «неперервне навчання впродовжиття як система і процес розвитку», «ділова та комунікативна культура», «комунікаційний менеджмент»; обґрунтовано та розроблено програму дослідження та критеріальний апарат оцінювання рівнів професійної розвиненості комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти; розкрито та конкретизовано мультимодуси справочинства/документовпорядження/діловодства системи неперервної освіти (освітньо-наукових систем ЗВО) у багатоаспектному феномені – організації публічного управління та адміністрування на принципах транспарентності, партисипатії та сталого розвитку; раціональності ресурсного забезпечення освітнього процесу; соціальної та академічної мобільності в процесі здобуття освіти, профорієнтації, перекваліфікації, підвищення кваліфікації та стажування; імплементації правових і соціальних гарантій в інтеграції освітнього та наукового простору; безпековості соціокультурних форм організації ЗВО;

безбар'єрності; здоров'язбереження і психосоціальної підтримки; виокремлено семантичне призначення кваліфікаційних груп фахівців сфери діловодства; комплекс чинників, які впливають на потенціал методології формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти; методологічні проблеми формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти; обґрунтовано та удосконалено зміст, структуру освітніх програм професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти; розвитку набули теорія і методика професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системи неперервної освіти.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів і рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації полягає у розробленні та експериментальному упровадженні в організацію освітнього процесу провідних закладів вищої освіти складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти.

Розроблено змістове наповнення воркшопу «Я-стратегія професійного розвитку комунікативної культури» – прогресивних практик, творчих студій, структурно-логічних ланцюгів тем, зміст курсів профорієнтації, фахових і спеціальних, що презентовано у: навчальному посібнику «Структуризація тексту», методичних рекомендаціях «Ділові комунікації», програмах практик – переддипломної, науково-дослідницької, науково-педагогічної практики для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (акт впровадження № 245/2 від 05.03.2024 р.), Університету Григорія Сковороди в Переяславі (довідка № 187 від 25.03.2024 р.), Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій (акт впровадження № 01 від 02.05.2024 р.), Закладу вищої освіти «Академія рекреаційних технологій і права» (довідка № 78/1 від 10.05.2024 р.), Національний транспортний університет (довідка № 708/02 від 17.02.2025 р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Основні теоретичні та практичні результати дослідження презентовано у 43 публікаціях, серед них розділ монографії; 10 статтях у наукових фахових виданнях України в галузі педагогіки, 11 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних, із них 6 у наукометричній базі Web of Science; 5 публікацій у збірниках матеріалів конференцій, навчальний посібник, методичні рекомендації та 3 програми практики у співавторстві; 11 статей, що додатково розкривають зміст дисертаційної роботи.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Тетяни Михайлівни можна висловити деякі зауваження та побажання:

1. Ґрунтовно проведено порівняльну характеристику структури і змісту освітньо-професійних програм спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітніх ступенів бакалавр та магістр закладів вищої освіти експериментальної площадки, проте доцільно було б навести їх коротку характеристику при описі моделі складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти в четвертому розділі «Модель та методика організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти» у підрозділі 4.2. «Зміст освітніх та освітньо-наукових програм професійної підготовки та розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти».

2. У другому розділі «Методичні засади професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти» у підрозділі 2.2. «Методологічний аналіз формування та професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства» на рисунку 2.1 «Семантичне призначення кваліфікаційних груп фахівців сфери діловодства» розкрито середовища зайнятості та кваліфікаційні характеристики фахівців сфери діловодства. Доцільно було б розкрити особливості моніторингу працевлаштування в цих середовищах.

3. Представляється новаторським виокремлення педагогічних умов ефективності моделі складної системи професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти та методики організації їх професійного розвитку (проблемно-інтегрованих модулів «Освітня політика якості й безпеки життя», «Глобальної освіти для демократичної культури», «Академічна етика та доброчесність» та «Інформаційний, комунікаційний менеджмент та безпека» неперервної підготовки та професійного розвитку здобувачів освіти ОС «Бакалавр» та ОС «Магістр») у змісті і структурі професійної підготовки і розвитку фахівців сфери діловодства та імплементації їх у теоретичну і практичну підготовку. Проте, вважаємо за доцільне необхідність обґрунтування способів (механізмів) їх забезпечення.

4. Дослідницею визначено стан та розвиток складної системи як триаду (систему наукових досліджень, систему неперервної освіти та систему професійного розвитку) – інформаційно-аналітичної, мережевої організації професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства. Не конкретизовано зміст кваліфікаційних ознак її інформаційно-аналітичної та мережевої організації, що потребує уточнення.

5. За часту у тексті дисертації дослідниця посилається на інформаційно-аналітичний та інформаційно-технологічний контексти забезпечення професійного розвитку комунікативної культури фахівців сфери діловодства, що варто було розмежувати.

6. З точки зору дефінітивного іншомовного аналізу виокремлено окремий статус культури – комунікаційний та комунікативний. Як це

узгоджено у визнаних стратегіях міжнародно уповноважених інституцій регулювання.

Висловлені зауваження та побажання спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальні висновки й оцінка дисертації. Загалом аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження «Професійний розвиток комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти» є завершеним і самостійним, у якому отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати. Зважаючи на актуальність, наукову новизну, важливість одержаних дисертанткою результатів дослідження, їхню обґрунтованість і вірогідність, а також вагому практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертаційна робота Сидоренко Тетяни Михайлівни «Професійний розвиток комунікативної культури фахівців сфери діловодства у системі неперервної освіти» відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197, а її авторка Т.М.Сидоренко заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з науково-педагогічної роботи
Дунайського інституту національного
університету «Одеська морська академія»

Ірина СМІРНОВА

Гідним доктора педагогічних наук,
професора Ірини Смирнкової засвідчую

фахівця ДІН

Оксана Кочетова